

Nr 244

Av herr **Elmgren m. fl.**, om inrättandet av ett fast kansli hos konstitutionsutskottet.

(Lika lydande med motion nr 179 i Andra kammaren)

Under 1930-talet utbildades inom konstitutionsutskottet den alltjämt bestående ordningen, enligt vilken kansliet svarar för alla utredningar i förekommande dechargeärenden. Härigenom har utskottets kansli fått en helt annan och betydelsefullare ställning inom riksdagens personalorganisation än tidigare. Konstitutionsutskottet strävar därför också alltid efter att förvärva en utredande sekreterarpersonal, som under riksdagstid helt ägnar sig åt arbetet inom utskottet, och utåt intar en fri och obunden ställning och äger en god överblick över statsförvaltningen i dess helhet samt särskilda insikter i konstitutionella och kommunala frågor. Enligt vad erfarenheten utvisar är det emellertid nära nog omöjligt att inom ramen för nuvarande personalorganisation, med endast tillfälligt för högst en riksdag i sänder anställda befattningshavare, förvärva och under tillräckligt lång tid få behålla för de utredande arbetsuppgifterna inom utskottet lämpade personer.

Redan konstitutionsutskottets ordförande vid 1949 års riksdag framhöll därför också i en den 24 maj samma år dagtecknad skrivelse till kanslideputerade, att det i längden kunde bli svårt att med rådande personalorganisation förvärva för utskottets speciella arbetsuppgifter lämpliga befattningshavare. Enahanda synpunkter anfördes av densamme i en skrivelse den 21 oktober 1950 till en av riksgäldsfullmäktige samma år tillsatt kommitté för riksdagens personalorganisation. I samma skrivelse förordades vidare, bl. a. med tanke på konstitutionsutskottets kansliförhållanden, en utredning av frågan om en fast eller fastare anställningsform hos riksdagen för dennas egna befattningshavare eller vissa bland dem; härvid borde de viktigaste tjänsterna i anställningshänseende jämföras med statliga befattningar vilkas innehavare hade rätt till förordnandepension efter vissa tjänsteår. Förslaget avvisades emellertid av kommittén, och därmed förblev också konstitutionsutskottets kanslifråga olöst.

Den sålunda av konstitutionsutskottets ordförande väckta tanken på en fast anställning av åtminstone en del av riksdagspersonalen togs sedermera upp av 1958 års kommitté för riksdagens personalorganisation. Men medan den förres förslag äsyftade befattningshavarnas fasta anställning hos riksdagen, tänkte sig kommittén att huvudparten av riksdagens utredande sekreterarpersonal skulle fast knytas vid Kungl. Maj:ts kansli. Enligt den skiss till ett nytt anställnings-

och avlöningssystem för riksdagens tjänstemän, som innehölls i ett av kommittén den 2 juli 1959 avgivet betänkande, skulle av samtliga utredande utskottstjänstemän endast konstitutionsutskottets sekreterare fast knytas till riksdagen, medan däremot samma utskotts notarier med sekreterargöromål i likhet med övriga här förekommande utskottstjänstemän skulle anställas i Kungl. Maj:ts kansli.

Kommitténs förslag om att huvudparten av riksdagens utredande sekreterarpersonal skulle fast knytas till Kungl. Maj:ts kansli fann riksgäldsfullmäktige i en den 5 november 1959 dagtecknad skrivelse till bankoutskottet bl. a. vara ägnat att inge konstitutionella betänkligheter. Fullmäktige förordade i stället att den ifrågavarande personalen fast knötes till riksdagen. Frågan, hur man från nu angivna allmänna utgångspunkter borde utforma ett nytt lönesystem för riksdagens personal, borde emellertid närmare utredas, innan slutlig ställning toges till densamma. Fullmäktige förordade därför, att spørsmålet gjordes till föremål för en ingående utredning, varvid olika tänkbara alternativ för ett nytt lönesystem borde upptagas till förutsättningslöst övervägande. Enligt fullmäktiges mening borde vid en utredning om riksdagens personalorganisation de synpunkter på konstitutionsutskottets arbete som framförts i en den 7 oktober 1959 dagtecknad skrivelse från samma utskotts sekreterare till fullmäktige komma under bedömande.

Med anledning av vad sålunda förekommit erhöll kanslideputerade genom beslut av 1960 års riksdag i uppgift att med verkan från 1961 års riksdag tills vidare fungera som riksdagens personalnämnd med befogenhet att ta de initiativ till ändringar i personalorganisationen eller delar av denna som kunde finnas vara av behovet påkallade. I ett till konstitutionsutskottets av riksdagen godkända utlåtande i ämnet (1960: 26) fogat särskilt yttrande av en medlem av utskottet, vilken tillika var ledamot av författningsutredningen, framhölls angelägenheten av att kanslideputerade som personalnämnd i sitt arbete hölle nära kontakt med författningsutredningen; denna kunde nämligen enligt sina direktiv ej undgå att behandla vissa grundläggande frågor angående riksdagens personalorganisation.

Härefter underströk 1961 års bankoutskott i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 28 behovet av en översyn och revision av anställnings- och avlöningsförhållanden för de hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemännen. De av samma utskott då föreslagna ändringarna i avlöningsbestämmelserna för dessa befattningshavare borde enligt uttalande av utskottet därför endast betraktas som smärre justeringar i avvaktan på en allmän omprövning, sedan författningsutredningen slutfört sitt arbete. Författningsutredningen komme nämligen bl. a. att behandla riksdagens arbetsformer och i samband därmed också vissa grundläggande spörsmål avseende riksdagens personalorganisation. För att underlätta en reglering av rådande provisoriska förhållanden i samband med ställningstagandet till denna utrednings väntade förslag på hithö-

rande område vore det enligt utskottets mening angeläget att kanslideputerade uppmärksammat följer dessa frågor och med stöd av de vidgade befogenheter som gavs deputerade vid föregående riksdag snarast vidtog åtgärder och undersökningar i detta syfte.

I detta sammanhang kan också finnas skäl erinra om att konstitutionsutskottets ordförande vid 1962 års riksdag i en den 24 maj samma år dagtecknad skrivelse till kanslideputerade bl. a. framhållit att sedan 1930-talets början hade konstitutionsutskottets dechargeförfarande i betydelsefulla hänseenden omlagts. Sålunda skulle utskottets kansli numera handha den mången gång grannlaga och krävande uppgiften att verkställa objektiva utredningar i förekommande ärenden angående statsrådsansvaret. Härigenom hade kanslipersonalen fått en helt annan och ansvarsfullare ställning än tillförne. Utskottets sekreterare såsom ledare för kansliets arbete måste därför ej blott fullständigt behärska det konstitutionella och det kommunala fältet utan också ha en vid överblick över statsförvaltningen i dess helhet. Denne måste därför också stå fri och obunden utåt på ett helt annat sätt än vad som ansåges behövt beträffande den övriga riksdagspersonalen. Han borde icke inneha någon tjänst inom den reguljära statsförvaltningen. Sekreteraretjänsten hos konstitutionsutskottet borde därför senast vid tiden för inrättande av ett fast kansli hos statsrevisionen ha gjorts till en årsavlönad tjänst med liknande pensionsreglering som för vissa högre förordnandetjänster i riksdagens verk.

Sedermera har författningsutredningen i sina år 1963 avgivna slutbetänkanden angående den framtida gestaltningen av vårt statsskick (SOU 1963: 16, 17 och 18) bl. a. framhållit, att utredningen tänkt sig en genomgripande omstöpning av riksdagens personalorganisation. Riksdagen skulle enligt utredningen biträdas av en till riksdagen fast knuten, högt kvalificerad tjänstemannastab. Denna skulle utåt inta en fri och obunden ställning. Under riksdagstid skulle den helt ägna sig åt arbetet inom riksdagen. Författningsutredningen hade i detta syfte föreslagit en utredning angående principerna för riksdagens personalorganisation samt konsekvenserna härav beträffande riksdagstjänstemännens anställnings- och avlöningsförhållanden. Denna utredning borde enligt författningsutredningen verkställas genom riksdagens egen försorg.

Härefter har ett sammansatt konstitutions- och bankoutskott i ett den 4 december 1963 dagtecknat, av riksdagen godkänt utlåtande (nr 1) bl. a. anfört följande i frågan om riksdagens personalorganisation.

Enligt sammansatta konstitutions- och bankoutskottets mening är det av synnerlig vikt bland annat för en effektivisering och modernisering av riksdagens arbetsformer att riksdagens egen personalfråga är löst på ett fullt tillfredsställande sätt. En översyn av riksdagens nuvarande personalorganisation anser utskottet därför påkallad. Utskottet delar författningsutredningens mening, att denna översyn bör företas genom riksdagens egen försorg. De spörsmål, som härvid uppkommer till bedömande, faller till vissa delar inom konstitutionsutskottets och till andra delar inom bankoutskottets kompetensområde.

Sammansatta utskottet får som sin mening uttala, att utskottet finner det naturligt, att dessa båda utskott, med begagnande av den initiativrätt som tillkommer vart och ett av dem, till behandling upptar frågan om revision av riksdagens nuvarande personalorganisation. En ändamålsenlig lösning av detta spörsmål bör i sin helhet kunna träda i tillämpning, så snart riksdagen tagit slutlig ställning till författningsutredningens förslag angående omläggning av riksdagens arbetsformer; dellösningar, som befinnas angelägna, böra dock redan dessförinnan genomföras.

Detta utskott har alltså helt nyligen i ett av riksdagen godkänt utlåtande uttalat, att redan före ett slutligt ställningstagande till den av författningsutredningen föreslagna revisionen av riksdagens arbetsformer borde dellösningar av riksdagens personalorganisation, vilka befinnas angelägna, kunna genomföras. Ett sådant spörsmål som enligt vår mening både kan och bör behandlas fristående är frågan om konstitutionsutskottets kansliorganisation, som redan länge väntat på sin lösning. Detta spörsmål är av den vikt och angelägenhetsgrad, att det bör upptas till behandling vid innevarande riksdag, så att ett fast kansli hos konstitutionsutskottet kan inrättas vid början av 1965 års riksdag.

I en personalförteckning för ett dylikt kansli bör — förutom en vaktmästare och en kanslist, tillika registrator — uppföras minst fyra notarier med sekreterargöromål och/eller föredragande i särskilda ärenden, motsvarande en för var och en av konstitutionsutskottets fyra dechargeavdelningar. Dessa befattningshavare bör i avlöningshänseende jämföras med byråchefer i statsdepartementen och hos riksdagens ombudsmän. Minst två av dem bör förordnas tills vidare. Men utskottet bör ha möjlighet att fastare knyta högst två av förevarande befattningshavare till sitt kansli genom att förordna dem för en tid av högst tre till fyra år med samma rätt till förordnandepension, som tillkommer ett antal befattningshavare i bl. a. riksdagens verk. Samtliga i detta stycke berörda befattningshavare bör åläggas att under tid, då de ej behövs för arbete hos utskottet, tjänstgöra hos andra riksdagsorgan t. ex. hos riksdagens ombudsmän.

Vad därefter beträffar frågan om lönegradsplaceringen för konstitutionsutskottets huvudsekreterare bör, med hänsyn till de krav som utskottet måste kunna ställa på denne och den utåt fria och obundna ställning denne bör inta, en jämförelse göras med statsdepartementens högsta befattningar (som statssekreterare, expeditiochefer och avdelningschefer). Härvid bör beaktas, att medan de senare befattningarna som regel är passagetjänster, befattningen som konstitutionsutskottets huvudsekreterare bör vara en sluttjänst. Innehavaren av denna befattning bör förordnas för en tid av högst fyra år med samma rätt till förordnandepension som vissa i det föregående åsyftade befattningshavare i riksdagens verk. Skulle konstitutionsutskottet emellertid finna, att huvudsekreteraren — eller någon annan befattningshavare tillhörande den utredande sekreterarpersonalen hos utskottet — bör utbytas mot annan, bör sådant utbyte omedelbart kunna ske oberoende av anställningsform.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta att med verkan från och med 1965 års riksdag inrätta ett fast kansli hos konstitutionsutskottet med en personalförteckning, en avlöningsstat och ett avlöningsanslag för detta kansli i anslutning till de i det föregående närmare utvecklade synpunkterna; samt

att vederbörande utskott (banko- resp. konstitutionsutskott) måtte utarbeta förslag till en sådan personalförteckning och avlöningsstat samt ett sådant avlöningsanslag ävensom till därmed sammanhängande ändringar i avlöningsbestämmelserna för de hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän och i riksdagsstadgan.

Stockholm den 23 januari 1964

Bengt Elmgren

Torsten Andersson

Karl Damström

Ingrid Segerstedt Wiberg